

Sociale en emotionele ontwikkeling van leerlingen met kenmerken van begaafdheid

19 November 2025

Dit ben ik:

Lag niet lekker
in de groep
Huilde (bijna) nooit

(Nog steeds credits
voor mijn tante die
deze trui heeft
gebreid)

Sociaal wat meer
op mijn gemak
Huile bij alles (vooral
bij de Golden
Buzzer)

En dit doe ik:

Onderwijsadviseur – Docent RITHA - Jonge Kind Specialist - Auteur

“Sociaal-emotionele ontwikkeling”

Het ontwikkelingsproces dat kinderen doormaken om zichzelf en hun eigen gevoelens te leren kennen en uiten, relaties aan te gaan en om te gaan met de verwachtingen van de wereld om hen heen

(Keij, 2016).

- Obstakels: situationeel, korte duur
- Psychosociale problemen:
 - emotioneel (internaliserend)
 - gedragmatig (externaliserend)
 - en/of sociaal
- Ontwikkelingsstoornis

(Postma, 2008).

Een aantal facetten van de paraplu

Emotionele ontwikkeling

Emotionele intelligentie en woordenschat

Intensiteit en stabiliteit

Zelfbeeld en zelfkennis

Sociale ontwikkeling

Sociale behoefte en vriendschap

Sociale vaardigheden

Sociale identiteit, aanpassing en status

AUDITIONS

Sociale behoefte en vriendschap

- Behoefte aan sociale contacten: introvert of extravert
(*Big five, Bartels en Dijkstra, 2016*)
- Vriendschapsverwachtingen

Sociale behoefte en vriendschap

- Behoeftte aan sociale contacten: introvert of extravert
(*Big five, Bartels en Dijkstra, 2016*)

- Vriendschapsverwachtingen

- Introversie/extraversie correleert niet of nauwelijks met intelligentie
(*Anglim et al. 2022*)

- Bovengemiddeld en hoogbegaafde kinderen vaker in een verder gevorderde fase van vriendschap. Bij jonge kinderen is dit verschil het grootst
(*Gross, 2002*).

Sociale vaardigheden

- Sociale vaardigheden: interactie, bewustzijn, perspectieven

Sociale vaardigheden

- Sociale vaardigheden: interactie, bewustzijn, perspectieven

- Hoogbegaafden sociaal net zo ver ontwikkeld of lopen zelfs voor;
Hoogintelligente leerlingen sociaal vaardiger
(o.a. De Kruijk, 2011; Bakx et al., 2016;
Van Horssen-Sollie, 2021; Frumeau, 2023).

Sociale identiteit, aanpassing en status

- Aanpassing en sociale identiteit
- Sociale status: hoe lig je in de groep

Sociale identiteit, aanpassing en status

- Aanpassing en sociale identiteit
- Sociale status: hoe lig je in de groep

- Geen samenhang tussen de mate van intelligentie en een genegeerde of controversiële sociale status
- Op het VO: sociale status van goed presterende leerlingen soms laag
- Maar ook: sociale acceptatie van begaafde leerlingen even goed of zelfs beter dan dat van gemiddeld begaafde leeftijdsgenoten
- Geen samenhang tussen sociale vaardigheden en sociale status: “goed in de groep liggen” is afhankelijk van samenspel tussen kind en omgeving
(De Kruijk, 2011; American Psychological Association, 2017; Hendrix et al., 2023).

Emotionele intelligentie en woordenschat

- Positieve relatie met gedrag, zelfbeeld, sociale en schoolse vaardigheden
(*Mc Cann et al., 2020*)
- Herkennen, begrijpen, benoemen, expressie, regulatie van emoties
(*Tominey et al., 2017*)

Emotionele intelligentie en woordenschat

- Positieve relatie met gedrag, zelfbeeld, sociale en schoolse vaardigheden
(*Mc Cann et al., 2020*)

- Herkennen, begrijpen, benoemen, expressie, regulatie van emoties
(*Tominey et al., 2017*)

- Geen grote verschillen, licht positief, intelligentie lijkt beschermende factor
(*Freeman, 2008; Alabassi et al., 2020*)

Intensiteit en stabiliteit

- Emotioneel intens/emotionele overexcitability
(Kieboom, 2015; Kooijman-Van Thiel, 2008; Silverman, 1991; Webb, 2013; Dabrowski, 1964)
- Emotioneel (in)stabil: mate waarin men stemmingswisselingen, angst, prikkelbaarheid, negatieve emoties en veerkracht ervaart
(Big five, Bartels en Dijkstra, 2016)

Intensiteit en stabiliteit

- Emotioneel intens/emotionele overexcitability
(Kieboom, 2015; Kooijman-Van Thiel, 2008; Silverman, 1991; Webb, 2013; Dabrowski, 1964)
- Emotioneel (in)stabil: mate waarin men stemmingswisselingen, angst, prikkelbaarheid, negatieve emoties en veerkracht ervaart
(Big five, Bartels en Dijkstra, 2016)

- Emotionele overexcitability en intelligentie: onbestaand of erg klein verschil
(Winkler & Voigt, 2016)
- Positieve relatie tussen intelligentie en emotionele stabiliteit
(Kaufman, 2014, Anglim et al, 2022).

De formule voor gezond stressmanagement

(Boatman, 2024)

Your brain is not designed to make you happy. Your brain has only one agenda in mind: survival.

Darren Hardy

Inspanning

+

Slaap

+

Voeding

+

Mentale activiteit

+

Sociale behoefte

+

Persoonlijke factoren

Wandelen en sporten

+

8 à 9 uur slaap

+

Minimaal 60 % groente

+

Werken en schrijven

+

Niet teveel sociale verplichtingen

+

Gesprekken met vrienden, rusttijd, buiten zijn

Zelfbeeld en zelfkennis

- Van eerste zelfbewustzijn als baby een levenslang proces
- Ideeën over je eigen gedrag en gevoel, persoonlijke eigenschappen en overtuigingen
- Sociale vergelijking speelt een rol

Zelfbeeld en zelfkennis

- Van eerste zelfbewustzijn als baby een levenslang proces
- Ideeën over je eigen gedrag en gevoel, persoonlijke eigenschappen en overtuigingen
- Sociale vergelijking speelt een rol

- Hoogbegaafde kinderen: beschrijven zichzelf vaker in termen gerelateerd aan intelligentie
(*Van Horssen-Sollie et al., 2021*)
- Risico op niet passende omgeving, vooroordelen en andere benadering
(*Van Horssen-Sollie et al., 2021*)
- Deelname aan verrijgingsprogramma: positieve invloed op het zelfbeeld
(*Gubbels et al. , 2015*)

Wat kun je doen?

"HB-TER":

Herkennen:
wat gebeurt er in je lijf?

Begrijpen:
waarom gebeurt dat?

Taggen:
een naam geven aan het
gevoel

Expressie:
passend uiten in de context

Regulatie:
tot rust brengen, verwerken

Wat kun je doen?

- Ondersteuning in het herkennen, begrijpen, uiten en reguleren van hun emoties; aandacht voor lichaamsmentaliteit
(Tominey et al., 2017; Nicolai, 2017)
- Reguleren van stress en angst, en het goed begrijpen van stemming en gevoel dragen bij aan het goed kunnen uitvoeren van uitdagingen; co-regulatie
(Neihart, 2008)
- Soms extra emotionele ondersteuning, en bewustzijn van die behoefte aan extra ondersteuning door volwassenen
(Freeman, 2008)
- Sociale spiegel faciliteren indien niet aanwezig
(Verschueren, 2015; Hendrix et al., 2023)

Conclusies

- Het samenspel tussen omgevingsfactoren en kindkenmerken is bepalend, **niet de begaafdheid op zich**
- Geen generalisaties mogelijk naar de groep, wel op individueel niveau aandachtspunten zien en begrijpen!

- Niet overschatten, niet onderschatten maar kijken
- Situationeel en contextgericht!
- Stereotypen vermijden
(Bergold et al., 2021)
- Sensitieve responsiviteit
(Bakx et al., 2016; Fukkink, 2017)
- ***Don't stop believin'***

AUDITIONS

THE
★ AGT

Tijd voor vragen!

- Bedankt voor jullie aandacht. Meer weten?
Brochure Kenniscentrum Hoogbegaafdheid

Of mail:

Ragnild Zonneveld
ragnild@ziggo.nl

